

Disgusting as it may be to us

En analys av identitetsskapande i Ugandas antigaydiskurs

Abstract

Uganda antog i februari 2014 *Anti-Homosexuality Act 2014* vilket fått stor uppmärksamhet internationellt. Argumenten för lagen har till stor del handlat om att homosexualitet är ett hot mot den ugandiska kulturen, och syftet med denna studie är att undersöka hur vi kan förstå vilken roll antigaydiskursen i Uganda spelar i formandet av en nationell identitet.

Denna fråga besvaras med hjälp av diskursteoretisk analys vilken utgår från modellen problem – orsak – lösning genom vilket temana *Homosexuella som ett hot*, *Homosexualitet och Väst* samt *Religion och normalitet* urskiljs. Utifrån dessa teman konstrueras analogikedjor för att blottlägga de föreställningar som den ugandiska identiteten förknippas med. Analysen finner att homosexuella konstrueras som en separat grupp som inte är delaktig i det ugandiska samhället. Istället ses homosexuella som ett hot mot majoritetsbefolkningen med starka kopplingar till västerländsk kolonialism. Ugandierna konstrueras som beskyddare av de svaga, agerande i självförsvar när deras existens hotas.

Nyckelord: identitetsskapande, homosexualitet, antigay, disursanalys, Uganda

Antal ord: 9741

Innehållsförteckning

<u>1 Inledning.....</u>	<u>1</u>
1.1 Syfte.....	2
1.2 Frågeställning.....	3
<u>2 Teori och metod.....</u>	<u>4</u>
2.1 Diskurs.....	4
2.2 Diskursteori	5
2.3 Subjekt, identitet och makt.....	6
2.4 Metod.....	9
2.5 Material.....	10
<u>3 Analys.....</u>	<u>12</u>
3.1 Diskursens möjlighetsvillkor.....	12
3.2 Homosexuella som ett hot.....	13
3.3 Homosexualitet och väst.....	16
3.4 Religion och normalitet.....	19
<u>4 Resultat och slutsats.....</u>	<u>22</u>
4.1 Avslutande diskussion.....	24
<u>5 Referenser.....</u>	<u>26</u>

1 Inledning

Maybe the target nowadays is not to discover what we are but to refuse what we are.

Foucault 1982, s. 783

Homofobi är ett fenomen som förekommer världen över – i olika kulturer och länder. Det är ingenting nytt, tvärt om har homofobin urgamla anor där stater och religiösa samfund försökt förbjuda och straffa de personer som har sex med andra personer av samma kön. Den generella trenden i väst har dock varit en liberalisering av attityden mot homosexualitet där fler och fler länder uppdaterat sin familjelagstiftning så att också samkönade par kan gifta sig och skaffa barn.

Den här trenden är dock inte universell, utan det går även att se en motsatt trend där vissa länder istället skärper sina lagar mot homosexualitet. Den anti-promotionslag som nyligen införts i Ryssland är en av dessa lagar som fått mycket uppmärksamhet och mött stort motstånd internationellt. Den ryska lagen inkluderar bland annat förbud mot så kallad ”propaganda för icke-traditionella sexuella relationer” (Russian LGBT Network) som visar på en generell attityd kring sexualitet som något traditionsbundet.

Denna antigay-trend har även stor spridning på den afrikanska kontinenten, där lagstiftning mot homosexualitet är en realitet i 38 länder (Amnesty International, 2013, s.7). Amnesty International (ibid.), såväl som stora delar av det internationella samfundet har fördömt dessa lagar som brott mot grundläggande mänskliga rättigheter och har tagit till olika medel i försök att övertala de olika länderna att häva, alternativt tänka om gällande lagstiftningarna.

Ett av de länder som nyligen fått stor uppmärksamhet i samband med ny, hårdare lagstiftning mot homosexualitet är Uganda. Propositionen till den nya lagen lades fram 2009 och i den föreslogs en skärpning av redan existerande antigaylagar såväl som diverse tillägg. Dessa har sedan diskuterats och modifierats ett flertal gånger, men röstades slutligen igenom i december 2013 och undertecknades i mars 2014 av president Yoweri Museveni, trots initialt motstånd från presidentens sida.

Denna så kallade *Anti-Homosexuality Act* från 2014 går under beteckningen ”An Act to prohibit any form of sexual relations between persons of the same sex; prohibit the promotion or recognition of such relations and to provide for other related matters” (AHA, 2014, s. 3) och innefattar därmed även lagstiftning rörande samhällets erkännande av homosexualitet. Det blir därför även kriminellt att låta bli att rapportera eller ange de personer som ingår i samkönade förhållanden eller praktiker. Vad som tydliggörs i och med en sådan formulering

är hur ett helt samhälle blir inkluderat och betingat i lagstiftningen, och detta torde spegla (samt förstärka) hur tankarna kring ämnet ser ut i det offentliga rummet.

En av de skärpningar som också inkluderades i den slutgiltiga lagen 2014 är att det nu har blivit olagligt med så kallad främjande av homosexualitet tillsammans med införandet av den redan nämnda plikten att rapportera misstänkt förekomst av praktiker med anknytning till homosexualitet. Därtill har strafflängden för utövandet av homosexuella handlingar ökat från 7 år till livstid i fängelse (Amnesty International, 2014). Bland annat Amnesty International har rapporterat om en ökad förföljelse och trakasserier av homosexuella sedan propositionen lades fram utförd av såväl statliga som icke-statliga aktörer (Amnesty International, 2013).

1.1 Syfte

Ett av de främsta argument som används som motiv till införandet av lagar av detta slaget grundar sig i synen på den afrikanska kulturen. Homosexualitet betonas som något icke-afrikansk och som inte hör hemma i de olika ländernas kultur (Amnesty International, 2013 s. 33).

Detta uteslutande av en viss grupp ur vad som anses vara kulturenligt kan ge indikationer på hur den uppfattade nationella identiteten ser ut i de olika länderna. Föreställningar om den nationella identiteten kan därmed ses ha kopplingar till hur homosexuella framställs. Enligt olika diskursteoretiker skapas ett slags distinktionsförhållande mellan en majoritetsgrupp och minoritetsgrupp som hjälper till att skapa olika identiteter. Till dessa ansluter sig bland annat svensken Ulf Mörkenstam. Beroende på hur den egna identitetsuppfattningen ser ut – individuellt som nationellt – kommer framställningen av den andra gruppen – i detta fall homosexuella – att se ut på olika sätt. Beroende på hur den andra gruppen framställs kommer detta i sin tur göra att det uppfattade problemet skildras på olika sätt. Den nationella problemformuleringen grundas på så vis i synen på eller uppfattningen om både *den homosexuella* såväl som *ugandiern* (Mörkenstam, 1999, s. 57). Denna problembild ligger sedan till grund för vilka lösningar som presenteras för att ta itu med problemet i fråga. Lösningarna som presenteras legitimeras och rättfärdigas genom de redan etablerade identitetsbilderna. Samtidigt förstärker de presenterade förklaringarna eller lösningarna förståelsen och uppfattningen av den egna såväl som den homosexuella identitetsbilden. Att förstå hur dessa identiteter är konstruerade är därför en viktig del av förståelsen av den nya antigaylagen.

Teorier om hur identitet på detta sätt kan skapas och existera i kontrast till något annat (Bergström & Boréus, 2012, s. 380) ger en viss inblick i hur det kommer sig att vissa attityder kan få fäste hos en hel befolkning, men frågan om vad dessa attityder säger mer ingående om den ugandiska majoritetsbefolkningen och hur vi kan se detta i koppling till identitetskapande kvarstår.

Intresset för det valda ämnet har således grundats i en vilja till en djupare förståelse för vilken funktion antigaydiskursen kan ses fylla i en del av det nationella identitetskapandet.

Med detta i åtanke uppstår frågan om vilken funktion diskursen kring ämnet homosexualitet får i skapandet av en ugandisk identitetsbild. Då antigaydiskursen är den klart rådande i landet har vi valt att begränsa oss till just denna. Genom att analysera den bild som konstrueras av homosexuella genom och inom antigaydiskursen i Uganda tror vi oss kunna få fram en kontrasterande bild som är beskrivande för den identitet som "den ideala ugandiern" bör anta.

Syftet med denna uppsats är således att undersöka hur bilden av den "ideala ugandiern" som ligger till grund för en nationell identitet i dagens Uganda ser ut. Detta genom undersöka och dekonstruera den rådande antigaydiskursen i landet och den valda teorin och metoden för denna undersökning är därför diskursanalys.

1.2 Frågeställning

I undersökningen kommer vi utgå ifrån följande frågeställning:

Hur kan vi förstå vilken roll antigaydiskursen spelar i formandet av en nationell identitet i Uganda?

Frågeställningen är ställd på så vis att vi med hjälp av diskursteoretisk metod ska kunna blottlägga den identitetsbild av den "ideala ugandiern" som skapas inom antigaydiskursen i Uganda, och därmed även i det valda analysmaterialet.

2 Teori och metod

I denna del kommer de olika teoretiska utgångspunkterna som är grunden för undersökningen presenteras. Detta för att skapa en bättre och djupare förståelse för kommande analys och slutsats.

2.1 Diskurs

Själva betydelsen av ordet 'diskurs' är omdiskuterat. Det används som begrepp inom en mängd olika vetenskapliga inriktningar och definitionerna har varierat kraftigt beroende på vad som studerats, men inom statsvetenskapen kan man tala om diskurs som "ett bestämt sätt att tala om och förstå världen" (Jorgensen & Philips, 1999, s. 7).

Diskursanalysen utgår ifrån tanken att det inte finns någon objektiv verklighet utan att det vi ser som verkligheten skapas genom hur vi talar om den – att vi när vi försöker förstå vår omvärld samtidigt konstruerar den. De statsvetenskapliga diskursanalytikerna är dock inte på något sätt överens om hur vid eller snäv den här definitionen bör vara, hur långtgående språkets makt är (Bergström & Boréus, 2012, s. 355). Där Fairclough talar om det diskursiva och det icke-diskursiva menar Ernesto Laclau och Chantal Mouffe att allt är diskurs. De tar exemplet att vi har två personer som tillsammans bygger en mur. Ena muraren ber den andra att räcka över en tegelsten, den andra muraren överräcker stenen vilken den första muraren sedan fogar till muren. Det är alltså två delar i processen där att be om tegelstenen är språklig och att foga den till muren inte är det. Laclau & Mouffe menar att båda handlingarna är en del av den helhet som byggandet av muren utgör, och att denna helhet inte är varken språklig eller ickespråklig. "Denna helhet som i sig inkluderar både det språkliga och ickespråkliga, är vad vi kallar diskurs. ... *med diskurs menar vi inte en kombination av tal och skrift, utan snarare att tal och skrift i sig blott är interna komponenter av diskursiva helheter.*" (Laclau & Mouffe, citerad i Bergström & Boréus, 2012, s. 364).

De vänder sig alltså mot tanken att språket och det materiella skulle skilja sig åt och menar istället att allt meningsskapande sker diskursivt och skiljelinjen mellan vad som tidigare har benämnts som diskursivt och icke-diskursivt upphör därför i deras definition. Därmed innefattas text och språk såväl som sociala praktiker i diskursbegreppet (Bergström & Boréus, 2012, s. 357). Denna mer vida tolkning av begreppet diskurs är nära besläktat med en poststrukturalistisk idétradition till vilket forskare som både Laclau & Mouffe och även Michel

Foucault i den senare delen av hans forskning bekänner sig (ibid. s. 357). Det är även den syn på diskurs som framöver kommer användas i uppsatsen.

I linje med detta ses språket alltså inte enbart som ett medium för rapportering av en yttre existerande verklighet, utan som medskapare av den sociala världen. Genom språket görs olika framställningar av världen, och dessa framställningar står inte utan betydelse utan formar vår syn på verkligheten. Världen skapas och får mening genom språk och diskurs. Således går ”vårt tillträde till verkligheten [...] alltid genom språket” (Jorgensen & Philips, 1999, s. 15). Vid en förändring av olika diskurser sker en parallell förändring av den sociala världen. Diskurser formar världen och världen formar diskurser. På samma sätt formas identiteter, grupper och relationer (Jorgensen & Philips, 1999, s.16).

2.2 Diskursteori

Den diskursanalytiska inriktning som den här uppsatsen utgår ifrån är Laclau & Mouffe's diskursteori. De har i sitt arbete med diskursteori utvecklat en mängd olika begrepp som används för att förstå på vilket vis ord och innehåll kopplas samman och skapar mening i en viss kontext. I diskursteorin skiljer man på ordet – själva ljudet som betecknar något, och innehållet – innebörden, det betecknade. Själva ljudet säger ju egentligen ingenting om betydelsen, och ett visst ord kan fyllas med en mängd olika innehåll och innehållet kan också förändras eller bytas ut över tid. Istället för ord talar man därför om *tecken* som betecknar ljudet och innehållet sammantaget (Bergström & Boréus, 2012, s. 364-5).

Processen när ett tecken får ett visst innehåll kallas *artikulering*. Den här processen kan vara mer eller mindre fylld av kamp, och vissa ord blir mer mångtydiga än andra. De ord som har en mer öppen betydelse kallas för *element* och det är ord som 'jämsällldhet' eller 'invandrare' där olika definitioner tävlar med varandra om att bli den enda betydelsen. De ord där betydelsen fixerats och det inte råder någon kamp om kallas för *moment*. Vissa ord är så öppna för tolkning att de förtjänar ett eget begrepp. *Flytande signifikanter* kallas sådana ord där exempelvis 'frihet' kan betyda både låga skatter och ett väl utbyggt statligt skyddsnet beroende på vem man frågar (ibid, s. 365, 368-9).

Tecknen har dock ingen betydelse om de inte kan kopplas till andra tecken. Vi kan inte förstå vad 'katt' betyder om vi inte också kan binda det till ord som 'päls', 'husdjur', 'fyrbent' och 'smidig'. På samma sätt skapas innehållet i 'katt' genom jämförelser med vad det *inte* är, som 'hund', 'fjäderklädd' eller 'klumpig' (Hansen, 2011, s. 170-1). Allt meningsskapande sker alltså relationellt där betydelsen av ett tecken beror på dess förhållande till andra tecken. Man kan se det här som att varje diskurs utgörs av ett stort nät av kopplingar mellan olika tecken och dessa nät kallar Laclau och Mouffe för *ekvivalenskedjor* (ibid, s. 365).

Alla tecken är dock inte lika viktiga i en diskurs utan somliga tecken får en mer central plats, de blir det *nod* som alla övriga tecken i diskursen hela tiden relaterar tillbaka till och utan detta nod skulle hela diskursen falla samman. Bergström och Boréus tar exemplet Nazityskland där hela diskursen kretsade

kring tecknet 'juden'. Det kopplades till en mängd andra tecken, men utan 'juden' skulle inga av de andra tecknen kunna behålla sin betydelse (ibid, 367).

Ekvivalenskedjorna har en viktig funktion i skapandet av identiteter. På samma sätt som vissa tecken blir nod i en viss diskurs får somliga tecken en mer betydelsefull roll för identiteten. Dessa kallas för *mastersignifikanter*. Exempelvis kopplas tecknet 'kvinna' till andra tecken som 'moder' eller 'vacker' där de tillsammans bildar en ekvivalenskedja, men där 'kvinna' kan ses som överordnad de båda andra tecknen. 'Kvinna' blir alltså mastersignifikanten (Jorgensen & Phillips, 1999, s. 50).

Identitetsskapande har en framträdande ställning inom diskursteori och är även ämnet för denna uppsats, och därför kommer synen på identitet utvecklas ytterligare under en egen rubrik.

2.3 Subjekt, identitet och makt

De mer traditionella perspektiven inom statsvetenskap har generellt sett subjektet som autonomt, suveränt och holistiskt, men denna tanke vänder sig Foucault emot. Han hävdar istället att subjektet är mer flytande och skapas inom diskurser. Den franske teoretikern Lois Althussers benämner detta *interpellation*: processen genom vilken språket skapar en social position för individen (Jorgensen & Phillips, 1999, s. 22). Det som skapas genom interpellationen är en *subjektsposition*. Att man talar om subjektspositioner och inte identiteter inom diskursanalys beror på att man vill betona vikten av att identiteten inte ska ses som fast – att den snarare är en position man innehar som kan förändras om diskursen skulle förändras.

Synen på hur många subjektspositioner en person kan inneha samtidigt skiljer sig åt mellan teoretiker och är beroende av vilken syn de har på *kunskapsregimer*. Foucault som myntade begreppet menar att kunskap och makt är mycket nära sammanbundna, och att vad som ska betraktas som sanning anges diskursivt av den rådande kunskapsregimen. Det är diskursen som sätter gränser för vad som går att säga och vad som är otänkbart, och alltså begränsas antalet möjliga utsagor. Skulle någon ändå försöka säga något som inte passar in i den rådande diskursen skulle utsagan bli obegriplig och inte tas på allvar. Foucault ser det som att det finns en enda diskurs vid en given tidpunkt – att det finns en kunskapsregim som dominerar medan övriga diskurser tvingas in i bakgrunden (Jorgensen & Phillips, 1999, s. 19-20).

Laclau & Mouffe hävdar å sin sida att det finns flera diskurser parallellt som kämpar om utrymmet (Jorgensen & Phillips, 1999, s. 43), men att vissa diskurser är så självklara för oss att de inte ifrågasätts – det ses som något naturligt och givet. Jorgensen & Phillips tar exemplet att barn nuförtiden uppfattas som en egen grupp med vissa egenskaper och behov, men att bara för ett par århundraden sedan var synen på barn helt annorlunda och sågs istället som små vuxna (1999, s. 43). Laclau & Mouffe kallar den här typen av diskurser som betraktas som självklara för *objektiva*. De ska dock inte ses som objektiva i ordets vanliga betydelse, som

något som är sant på ett absolut och oberoende sätt. Laclau & Mouffe menar att detta endast är en illusion, och att objektivitet är samma sak som *ideologi* (Jorgensen & Phillips, 1999, s. 44).

Althusser menar precis som Foucault att bara en enda ideologi styr all diskurs, och förutsätter till följd av detta att subjekten endast interPELLERAS till en position. Här uppstår en skiljelinje mellan Althusser och senare perspektiv som ju istället utgår ifrån en mer pluralistiskt modell. Den här synen att det förekommer flera diskurser samtidigt innebär även att Laclau & Mouffe även menar att subjekten interPELLERAS till flera olika subjekspositioner (Bergström & Boréus, 2012, s. 371).

Laclau & Mouffe baserar sin subjektssyn på Lacan som menar att subjektet i grunden är splittrat. Därför söker det ständigt efter sätt genom vilket det kan bli helt, och detta sökande sker inom ramarna för olika diskurser. Lacan likställer identitet med identifierande, och identitet erhålls därmed genom ett identifierande med en subjeksposition (Jorgensen & Philips, 1999, s.50). Individen formas på så sätt diskursivt, och identiteten blir därför ombytlig då den förändras i takt med att diskurserna förändras. Eftersom det finns en mängd diskurser finns således också en mängd olika subjekspositioner som ett subjekt kan interPELLERAS till eller identifiera sig med. Subjektet har därför ett flertal identiteter analogt med de olika diskurserna. De olika positionerna står inte alltid i linje med varandra utan kan tvärt om hamna i konflikt. Ett vanligt exempel är om en person är både förälder och yrkesarbetande, där subjekspositionen 'förälder' föreskriver att personen ska vara hemma och ta hand om sitt barn på bästa möjliga sätt medan subjekspositionen 'anställd' kräver att personen istället ska lägga andra åtaganden åt sidan för att kunna maximera sin jobbprestation. Detta kallar Laclau & Mouffe för ett 'överdeterminerat' subjekt (Jorgensen & Philips, 1999, s. 49).

Diskurserna tillskriver också olika handlingsmönster till de olika subjekspositionerna. "Det är genom subjekspositioner som människors handlingar möjliggörs, men också begränsas" (Bergström & Boréus, 2012, s.371). Detta beror på hur dessa positioner beskrivs och benämns, men även på hur dessa positioner sätts i förhållande till varandra i ekvivalenskedjorna som nämndes ovan. Att identifiera sig med subjekspositionen 'kvinna' innebär därmed implicit ett anammande av särskilda handlingsanvisningar tillhörande den specifika positionen. Den diskursiva konstruktionen av 'kvinna' kan exempelvis ange 'kvinnan' som 'tystlåten', vilket innebär att den som identifierar sig som 'kvinna' således bör vara just tystlåten. Eftersom positionerna är relationella, det vill säga att de får betydelse genom att sättas i förhållande med varandra, kommer dessutom handlingsanvisningarna även formas utifrån de handlingsanvisningar som tillskrivits motsatta positioner. 'Kvinnan' bör således handla annorlunda i förhållande till 'mannen'. Att handla på annat vis, som går emot den diskursiva konstruktionen av en specifik subjeksposition, kan medföra att omvärlden har svårt att betrakta subjektet som innehavande av den subjekspositionen. På så vis är "identiteter är något man antar, tilldelas och förhandlar om i diskursiva processer" (Jorgensen & Philips, 1999, s. 51). Det finns därmed inget individuellt inre eller sann identitet (Jorgensen & Philips, 1999, s. 51).

Dessa handlingsmönster skapar möjligheter för vissa och begränsningar för andra, men Foucault menar att makt inte är något som kan innehas och utövas över passiva subjekt, utan att makt är något som existerar som en struktur av handlingar som begränsar vilka handlingar som är möjliga. Foucault ser makten som *relationell* – det finns inte makt utan bara maktrelationer där en persons eller grupps handlingar kan begränsa en annan persons eller grupps handlingar (Foucault, 1982, s. 789).

Makten är inte bara relationell utan även *produktiv* på det vis att den producerar den sociala världen, den skapar både kunskap, identiteter och relationer – hela den sociala ordningen baseras på makt enligt diskursteorin. Vilka subjektspositioner som blir valbara begränsas av diskursen – även om ett subjekt kan inneha en mängd olika subjektspositioner innebär inte det att subjektet kan välja fritt bland dem (Jorgensen & Philips, 1999, s. 44-5). Till exempel kan en politiker i den svenska inrikespolitiska diskursen välja mellan identiteterna *höger* eller *vänster*, men däremot finns inte valet att vara exempelvis *antidemokrat* eller *stalinist* om personen ska accepteras som en del av den diskursen. Även partier som försökt introducera ytterligare skalor för bedömning, som till exempel Miljöpartiet, tvingas ändå in i höger/vänster-skalan eftersom diskursen är så präglad och uppbyggd kring den.

När en diskurs skapas leder alltså detta till att människor kontrolleras genom en uppsättning *utestängningsmekanismer* genom vilka vissa idéer, handlingar och subjektspositioner utestängs från en viss diskurs (Foucault, 1993, s. 7-8). De vanligaste utestängningsmekanismerna är enligt Foucault *förbudet*, där vissa praktiker helt sonika förbjuds; uppdelningar i *förnuft och vansinne* eller *friskt och sjukt* där vissa utsagor eller handlingar förlorar sin betydelse genom att stämplas som vansinniga; samt motsättningen mellan det som är *sant och falskt* eller *rätt och fel* där vissa kunskaper och vissa metoder för att finna kunskap betraktas som sanna och andra falska (Foucault, 1971, s. 7-15)(Bergström & Boréus, 2012, s. 361).

Människor kontrolleras främst genom att diskursen konstruerar incitament för att bete sig på ett visst sätt – man *vill* rätta sig efter diskursen eftersom det är praktiskt, och diskursen är bara tvingande eller förtryckande i undantagsfall (Jorgensen & Philips, 1999, s. 39). Detta kan jämföras med att man står i en vägkorsning där man antingen kan välja att gå åt höger eller åt vänster. Om den vänstra vägen är snabbare, nyasfalterad och har en härlig utsikt medan den högra vägen är lerig, krokig och full av myggor så kommer det inte vara svårt att övertalas att ta den vänstra vägen. Skulle det ändå krävas tvång görs detta bland annat med hegemoniska interventioner som arbetar på så vis att de döljer alternativa möjligheter (Jorgensen & Philips, 1999, s. 44). För att fortsätta analogin med vägskälet kanske ingången till den högra vägen göms av stora buskage – möjligheten att alls välja göms undan.

Foucault menar att alla maktrelationer bygger på upprätthållandet av en ”Andre” – en person eller grupp över vilken makten utövas, och på framställandet av denna ”Andre” som en aktiv aktör (Foucault, 1982, s. 789). Denne ”Andre” kan konstrueras som ett hot mot det egna subjektet eller som en motsatsfigur som tilldelas de egenskaper som man vill distansera sig från (Hansen, 2011, s. 177).

För att studera de här processerna försöker man dekonstruera diskursen för att blottlägga de föreställningar och kopplingar som utgör grunden i en viss diskurs. Detta går vi närmare in på under nästa rubrik.

2.4 Metod

Denna diskursanalys utgår alltså från Laclau & Mouffe's diskursteori, men de ger inga praktiska tips när det kommer till konkreta analysmodeller. Därför kommer analysen utgå ifrån Ulf Mörkenstams analysverktyg *problem – orsak – lösning*. Även Mörkenstam har sin grund i Laclau & Mouffe och hans modell passar därför smärtfritt in i vår teoretiska utgångspunkt. Problem – orsak – lösning används för att kunna sammanfatta olika idéer och föreställningar som finns inom en viss diskurs, och som ger en överblick över den problembild som målas upp (Bergström & Boréus, s. 388). Denna problembild ligger sedan till grund för ett legitimerande av vissa handlingar – vilka lösningar som blir rimliga utifrån problemformuleringen. Analysmodellen går alltså mycket rättfram ut på att undersöka vad i den analyserade texten som utmålas som ett problem, vad som pekas ut som orsaken till problemet och på vilket vis man föreslår att problemet bör lösas.

Mörkenstam har använt sin modell för att finna teman i föreställningar om samiskhet i svensk inrikespolitik (Bergström & Boréus, s. 389). Vårt syfte med uppsatsen är, som tidigare nämnts att finna hur den ugandiska identiteten konstrueras genom landets antigaydiskurs, och här passar Mörkenstams modell utmärkt för att finna dominanta teman i diskursen som blir identitetsbärande. Den första delen av analysen kommer alltså bli en analys av dessa teman.

Mörkenstam kompletterar även sin problem – orsak – lösning-modell med rekonstruktionen av *analogikedjor* som baseras på Laclau & Mouffe's ekvivalenskedjor. Analogikedjorna används för att synliggöra vilka noder och mastersignifikanter som en diskurs centreras kring. På det här sättet kan de olika föreställningar som kopplas till de olika identiteterna och subjekspositionerna framträda (Bergström & Boréus, s. 389). Mörkenstam tydliggör skillnaden mellan hans analogikedjor och Laclau & Mouffes ekvivalenskedjor: ”[Det] betonas i deras diskursanalytiska förhållningssätt ett antagonistiskt moment i betydligt högre grad än min egen, där konflikten består i att fixera mening – att er hålla hegemoni.” (Mörkenstam, 1999, s. 59). Mörkenstam vill istället fokusera sin analys på att ”sammanlänka dominerande föreställningar med de politiska åtgärder som vidtas” (Mörkenstam, 1999, s. 59). Då inte heller vår analys fokuserar på fixeringen av mening kommer Mörkenstams term användas i analysen.

De subjekspositioner eller identiteter vi kommer analysera i den här uppsatsen är *ugandiern* och *den homosexuella*. Därför kommer analysen rekonstruera analogikedjorna kring dessa två utifrån de teman som framkommer ur problem – orsak – lösning-analysen. I en ekvivalenskedja kan element få

antingen en positiv eller negativ funktion (Bergström & Boréus, s. 367). Exempelvis kan, som vi kommer se i analysen, elementet *ugandier* ha en positiv koppling till elementet *afrikan*. Det kan också ha en negativ koppling till elementet *västerlänning* eller *homosexuell*. Eftersom fokus för undersökningen är formandet av den ugandiska identiteten kommer vi på det här viset genom den ugandiska identitetens negativa koppling till identiteten *homosexuell* kunna använda analogikedjorna för *den homosexuella* för att visa på vad en ugandier *inte* är. Det kommer alltså finnas en analogikedja över de explicita och implicita föreställningar som uttrycks om ugandier, och en analogikedja över de föreställningar som uttrycks om homosexuella vilken används för att finna ytterligare implicita föreställningar om ugandier.

2.5 Material

Nedan listas de olika material som används vid denna undersökning, samt det datum varvid dessa först publicerades:

President Museveni's statement upon signing the anti-homosexuality bill, 24/02/14

President Y K Museveni's Response to H.E. Barack Obama's statement on Homosexuality, 22/2/14

Uganda scientists turn homosexuality debate around, New Vision, 15/02/2014

Neo-colonialism fuels homosexuality in Africa, New Vision, 26/10/09

Hang Them, The Rolling Stone, 02/10/10

TRMS – The Interview: David Bahati 8-9/12/10

Då syftet med denna undersökning är att se på antigaydiskursen i Uganda och dess roll i formandet av landets nationalidentitet ligger främsta tyngdvikten på den diskurs som fått stor spridning hos allmänheten. Särskilt intressant blir därför material som når ut till en stor publik inom landet samt material som är representativt för den typ av diskurs som förekommer.

Därför har vi eftersträvat ett någorlunda brett materialurval där olika personer och typer av media finns representerade. Detta för att minska risken att det undersökta materialet uttrycker åsikter och föreställningar som avviker betydligt från den hos den övriga befolkningen. Dock ligger ansatsen i att undersöka den negativa diskursen kring homosexualitet och materialvalet har även gjorts med detta i åtanke. Det har dock under undersökningens gång blivit någorlunda klart att just den uttalat negativa diskursen kring homosexualitet är den klart ledande i ämnet och vår avgränsning bör därför inte leda till någon större skevhet angående de föreställningar som framkommer.

För att uppnå önskad bredd har material från olika ledande tidningar i landet valts, såväl som olika uttalanden av influensrika personer – både i skrift och tal. Tidningarna har valts med spridning såväl som representativitet av diskursen i fråga i åtanke. Dagstidningen *New Vision* är en statsägd tidning med stor spridning i landet som finns i vanligt tryck såväl som på internet. Här ur har två artiklar valts. Tidskriften *The Rolling Stone* (utan koppling till den amerikanska publikationen) publicerade 2009 en artikel med stark antihomosexuell retorik. Denna tidning har inte lika stor spridning och finns enbart i tryckt material, men artikeln i fråga har fått exceptionellt stor spridning vilket stärker artikelns relevans som en del av diskursen.

I urvalet ingår även två uttalanden signerade Ugandas president Yoweri Museveni som finns att läsa på The State House of Uganda's hemsida. Dessa uttalanden gjordes i samband med undertecknandet av *The Anti-homosexuality Act* och har valts då de har mycket stor spridning och kommer från innehavaren av Ugandas högsta ämbete

Slutligen ingår även en intervju med David Bahati som är den parlamentariker som introducerade det omtalade lagförslaget (numera lag) som förbjuder utövandet av homosexualitet i Uganda. Han tillåts här särskilt utförligt utveckla sina argument och syn på problembilden. Denna intervju är förvisso gjord för utländsk media och alltså i en annan kontext än specifikt ugandisk media, men inga tecken på avvikelser från den nationella diskursen som kunnat påverka undersökningen har kunnat upptäckas och inkluderas därför i analysmaterialet.

3 Analys

I denna del kommer analysen av materialet redovisas genom en uppdelning av de främst förekommande teman vi funnit under vår undersökning. Här kommer även olika analogikedjor presenteras i samband med varje tema för att belysa hur diskursen är formad efter dessa olika genomgående ämnen. Det går inte täta skott mellan de olika temaområdena, där bilden av homosexuella som ett hot förstärks genom kopplingen till Väst, och där hotet mot den afrikanska kulturen hänger ihop med både homosexualitet, religion och Väst.

3.1 Diskursens möjlighetsvillkor

Först bör dock nämnas ett par ord om diskursens möjlighetsvillkor. Diskursens möjlighetsvillkor handlar om vilka faktorer som gör att ett visst fenomen problematiseras och kräver lösningar – vad som utgör grunden för att diskursen ska kunna existera på det sätt som den gör (Bergström & Boréus, 2012, s. 360). I fallet med den ugandiska antigaydiskursen är synen på homosexualitet som något icke-biologiskt en sådan grundförutsättning. Om man ser homosexualitet som något genetiskt betingat blir det någonting ofrånkomligt, omöjligt att kontrollera med hjälp av lagstiftning.

I, therefore, thought it would be wrong to punish somebody because of how he was created, disgusting as it may be to us. (Museveni, 2014-1)

Om homosexualitet däremot ses som ett val eller en konsekvens av uppväxtförhållanden öppnas möjligheten att de homosexuella kan förmås ändra sitt beteende och om inte ändra sig så i alla fall hållas ansvariga för beteendet.

We have a huge problem in our country ... of people coming from abroad, investing in money to recruit children into a behaviour that we believe is a learned behaviour that can be unlearned. (TRMS, 2010)

Den här föreställningen att homosexualitet är ett inlärt beteende backas upp med referenser till forskning.

In order to get to the truth we involved Uganda Scientists as well as consulting Scientists from outside Uganda. My question to them was: "Are there people that are homosexual right from birth?". After exhaustive studies, it has been found that homosexuality is in two categories: there are those who engage in homosexuality for mercenary reasons ...

and then there are those that become homosexual by both nature (genetic) and nurture (up-bringing). [...] [E]ven in those studies, nurture was more significant than nature. Can somebody be homosexual purely by nature without nurture? The answer is: "No". No study has shown that. Since nurture is the main cause of homosexuality, then society can do something about it to discourage the trends. (Museveni, 2014-1)

En viktig del av upprätthållandet av en kunskapsregim är vilken kunskap som når ut och får legitimitet (Jorgensen & Philips, 1999, s. 20-1). Museveni gör här en mycket snedvriden tolkning av forskningsresultatet (Långström, 2014) och presenterar den som ”sanningen”. Den sanningen blir sedan grunden som hela diskursen lutar sig mot.

3.2 Homosexuella som ett hot

Ett genomgående tema inom den undersökta diskursen är beskrivningen av homosexuella som hot. Denna hotbild är mångfacetterad och innehåller på så sätt ett flertal olika framställningar av det hot som de homosexuella i landet antas utgöra mot resterande befolkning. I samtligt undersökt material hittas denna typ av skildring, där bilden av homosexuella som en reell fara målas upp.

Främjande och kampanjande för homosexualitet uppmålas som ett ansenligt problem som måste stoppas. I ett anförande av president Museveni, publicerat på den officiella hemsidan för State House of Uganda identifieras en rad olika problem, varav det förstnämnda lyder: ”promotion of homosexuality in Uganda must be criminalized” (Museveni, 2014-2). Främjande ses som ett verkligt hot som bör elimineras genom kriminalisering och bestraffning. Den här bilden förstärks av texter som utförligare beskriver problemet:

The mighty Rolling Stone is glad to reveal some of the most horrible secrets in gay community, which is bent on recruiting at least one million members by 2012. Dishearteningly, gays are after young kids, who are easily brainwashed towards bisexual orientation. (The Rolling Stone, 2010)

Här visas tydligt hur rekrytering målas upp som en kärna i problembilden. Homosexuella pekas här ut som en enhetlig grupp i jakt på unga barn att rekrytera till samkönat eller annat avvikande sexuellt beteende. Detta belyses vidare av David Bahati, parlamentsledamoten som står bakom det inledande lagförslaget, som menar att “I’m involved in providing a framework to protect our children” samt att “It’s a Ugandan bill meant for Ugandans to protect the children of Uganda”. Därmed är införandet av lagen “a cause to defend the children of our country, and a cause to defend the family of Uganda” vilket således leder till att “the focus of this bill [is] to protect our children! To defend the traditional family!” (TRMS, 2010). Ett tydligt fokus läggs här på beskyddandet av Ugandas unga befolkning; barnen. Här skapas på så vis en bild av de homosexuella som ett

hot det krävs skydd från. På så sätt rättfärdigas den föreslagna lösningen (lagstiftning) genom att formulera detta som ett agerande i självförsvar.

Samtidigt kan här utläsas en tydlig distinktion mellan vad som anses vara ”Ugandier” gentemot homosexuella. Genom att benämna Uganda och Ugandas befolkning som en helhet i diskursen som en motsats mot homosexuella som grupp betecknar man även implicit homosexuella som en utanförstående grupp. Dessa blir således inte en del av ”den Ugandiska familjen”, eller det Ugandiska samhället. Homosexuella beskrivs istället som en hotfull grupp som ”take[s] advantage of poverty and high unemployment rates in the country to recruit the youth into their organizations” (The Rolling Stone, 2010). Detta får som logisk följd lösningen att “The practice needs regulation [...] especially to protect the vulnerable.” (New Vision, 2014). Det blir således den “icke-homosexuellas” ansvar att försvara de svaga mot hotet från de homosexuella. Här kan en föreställning om ugandierna som försvarare utläsas.

Orsaken till denna påstådda rekrytering framställs som en oundviklig konsekvens av homosexualitet såväl som ett medvetet val hos de identifierade fienderna (det vill säga de homosexuella). Argumentet bygger på föreställningen att eftersom homosexuella inte kan fortplanta sig blir den nödvändiga följden att de måste rekrytera unga för att kunna fortsätta finnas. Detta kan högst exemplifieras genom uttalanden som:

Remember these homosexuals cannot reproduce. They must recruit, and they want our children. That is why they are getting public people like you civil society to present homosexuality as normal and acceptable. They know that the next generation will one day be voters, and they will change the laws so that homosexuals can prey on children and not worry about breaking the law. (Muhanga, 2009)

Denna problembild är väl förankrad och leder till att ytterligare problem kan formuleras. Margaret Muhanga (2009) uttrycker sin oro genom att ställa frågan: “If all of us were to become gay, where would the next generation come from?”. Problemet rör således inte längre enbart den nuvarande befolkningen i Uganda, utan även nästkommande generation. De homosexuella utgör därmed ett direkt hot mot framtiden och den ugandiska befolkningens överlevnad. Denna bild av homosexualitet som ett hot mot hela framtiden förstärks ytterligare med benämningar av homosexuella som ”perpetrators of the vice that threatens human race” (The Rolling Stone, 2010).

Homosexuella ses dock även som ett samtida hot mot det ugandiska samhället i egenskap av sjukdomsspridare och som tärande på samhällets resurser. Dessa resonemang återfinns i en mängd material:

[...]the evil habits associated with dangerous diseases such as anal ruptures which lead to death. (The Rolling Stone, 2010)

[...]Besides, it is very unhealthy. People can even contract gonorrhoea of the mouth and throat on account of so-called "oral sex", not to mention worms, hepatitis E, etc. (Museveni, 2014-1)

Researchers have long noted that men who contracted HIV through homosexual behaviour frequently developed a previously rare form of cancer called Kaposi's sarcoma. Worse still after sometime, men who practise homosexuality get a leaking anus. This means, therefore, that they will be required to use nappies like babies to avoid soiling their clothes. (Muhanga, 2009)

Are we ready as a country to risk these infections given our poor health services and lack of specialised treatment and human resource? (Muhanga, 2009)

Sammanfattningsvis är det främsta *problemet* som målas upp att homosexuella är en fara eller ett hot mot resterande befolkning. Detta menas ske genom ett systematiskt rekryterande av svaga men främst barn, genom stjälande av samhällets resurser, genom hot mot kommande generationer och slutligen som ett hot mot själva mänsklighetens överlevnad. Den föreslagna *lösningen* på problemet är kriminalisering, och införa stränga straff för att reglera beteendet.

Vad som även syns är ett tydligt åtskiljande mellan homosexuella som grupp och resterande samhällsinvånare. De homosexuella uppmålas som fiender – ett hot – och deras tillskrivna karaktärsdrag kan därmed antas vara icke önskvärda. Därmed skulle en utläsning av hur en Ugandisk identitet implicit framställs som rena och hälsosamma, försvarare av svaga såväl som bekämpare av fara vara möjlig.

Bilden av homosexuella som fiender och ugandier som försvarare förstärks även genom de vanligt förekommande krigsmetaforerna:

We shall fight on until we rescue our country from the hands of evil. A lot of money from gay organizations is filtering in to destroy the morals of our kids. The war has just started. (The Rolling Stone, 2010)

Något som framträder genomgående inom antigay-diskursen i Uganda är ett frekvent användande av ord som är specifika för krigsretorik. Ord som *recruiting* (rekrytering) samt *defend* (försvara) och *protect* (beskydda) är vanligt förekommande i det undersökta materialet. Ordet rekrytering används i samband med den problembild som illustreras, där homosexuella menas rekrytera barn. Genom att använda ett tecken nära kopplat med krig illustreras problemet som ovanligt farligt och verkligt. Användandet de krigsretoriska tecknen *beskydda* och *försvara* kan tydliggöras med ett citat från David Bahati: "And this is the focus of this bill: to *protect* our children! To *defend* the traditional family!" (TRMS, 2010) (vår kursivering). Här rättfärdigas lagen som införts mot homosexuella i Uganda genom tydlig krigsretorik. Lagen behövs för att *skydda* och *försvara* de antagna måltavlor som de homosexuella menas rikta sig mot.

Även termen *brainwash* (hjärntvätt) som förekommer i analysmaterialet har krigskonnotationer. Termen handlar om en radikal ändring av en persons åsikter,

ofta genom olika former av hot och våld. Termen myntades i samband med kriget mellan USA och Korea i början av 1950-talet (Psykologiguide) och kan därmed ses som ett exempel på just krigsretorik. Användningen av tecken med koppling till krigsretorik förstärker bilden av homosexuella som hotande grupp, som motståndarsidan i den konflikt som råder mellan de homosexuella och den ugandiska majoritetsbefolkningen. Att införa strikta lagar kring homosexualitet blir på så vis ett logiskt steg i ett självförsvar mot en farlig grupp motståndare.

Utifrån detta tema kan två olika analogikedjor utformas. Den ena är beskrivande för föreställningen om den *homosexuella* och den andra är beskrivande för föreställningen om *ugandierna*. Analogikedjan för ugandierna grundas både i de *explicita* beskrivningar och tecken som används i diskursen såväl som de *implicita* utläsningar som kunnat gjorts ur denna.

Analogikedjan för den *homosexuella* antar formen: ”homosexuell”- ”rekryter barn” - ”rekryter svaga”- ”sprider sjukdomar”- ”fara” – ”hot mot den mänskliga rasen”

Analogikedjan för *ugandierna* antar formen: ”ugandier” – ”Uganda”- ”beskydda” – ”försvara” – ”familj”- ”frisk”

3.3 Homosexualitet och väst

Den problembild som målades upp i förra stycket är nära kopplat till det som anges som *orsaken* till homosexualiteten: västerländska idéer och värderingar. Där homosexualitet konstrueras som någonting som står utanför det ugandiska samhället kopplas det desto närmre samman med Väst och västerländsk kultur.

It seems the topic of homosexuals was provoked by the arrogant and careless Western groups that are fond of coming into our schools and recruiting young children into homosexuality and lesbianism [...] (Museveni, 2014-1)

[...] we have a huge problem in our country. The problem of people coming from abroad, investing money to recruit children[...]. /.../ In the last seven months there has been a lot of investments in terms of money – close to 15 million US dollars has been invested to fight the bill, but also to recruit children. (TRMS, 2010)

Det som anges som orsak till att ugandier blir homosexuella är alltså att de mutas av västerländska grupper eller grupper som är finansierade av Väst till att bli det, kanske i en mycket ung ålder då de är mer lättpåverkade. Den afrikanska kontinentens bestående fattigdom pekas ut som grunden till att detta är möjligt – att ugandier av nöd tvingas gå med på alla Västs krav, och att Väst utnyttjar detta beroendeförhållande för att påtvinga Uganda västerländska värderingar

(Muhanga, 2009)(The Rolling Stone, 2010). Hotet från de homosexuella kopplas därigenom ihop med det väletablerade hotet från västerländska kolonialmakter, och flera av dessa referenser till kolonialtiden förekommer.

Africa will stay an enslaved continent as long as the Western world provide dime to the poor and hungry and propagates all their wishes. (Muhanga, 2009)

[...] slaves under neo-colonialism (Muhanga, 2009)

[...] the topic of homosexuals was provoked by the arrogant and careless Western groups that are fond of coming into our schools and recruiting young children into homosexuality and lesbianism, just as they carelessly handle other issues concerning Africa. (Museveni, 2014-1)

Detta härleds till västerländskt högmod och arrogans, och det västerländska inflytandet kan fogas som ytterligare en del av den hotbild som de homosexuella utmålas som, i vilken det västerländska inflytandet blir ett hot mot den afrikanska/ugandiska kulturen och det traditionella/nationella sättet att leva på och lösa problem. David Bahati säger 2009 som svar på en fråga om huruvida de utredningar som American Psychology Association gjort som visar att homosexuellas rekrytering av barn är en myt får honom att ifrågasätta sitt lagförslag:

You know we can... we respect America, we respect the views from America, but I think we have our own views and our own mechanism to find out what... how to fix our citizens in Uganda. Homosexuality is not a way of life that we accept in our country, it's not part of our character, it's not part of God's law. And this is Uganda! (TRMS, 2010)

Väst konstrueras genomgående som något som är skiljt från afrikansk och ugandisk kultur (vilka å andra sidan är så nära sammanknutna att de i stort sett används som synonymer), där den ugandiska identiteten kopplas till egenskaper som respektfullhet, tolerans och diskretion med sexliv och åsikter (t.ex. Museveni, 2014-1). Väst däremot konstrueras snarast som en motsats mot detta:

Africans are flabbergasted by exhibitionism of sexual acts – whether heterosexual or otherwise and for good reason. Why do you exhibit your sexual conduct? Are you short of opportunity for privacy [...]? Are we interested in seeing your sexual acts – we the Public? I am not able to understand the logic of the Western Culture. (Museveni, 2014-1)

... [the elite]... have betrayed the cause of our fore fathers and become spokespersons of Western ways. (Muhanga, 2009)

Här understryks hur olik den västerländska kulturen är den afrikanska genom användandet av ord som ”förbluffas” (*flabbergasted*) och genom att uttryckligen säga sig inte förstå sig på den västerländska kulturen. I det andra citatet ställs ”våra förfäders kamp” och ”västerländskt sätt” upp som motsatser till varandra, där det senare benämns som ett sätt att förråda det förstnämnda. Att vara ugandier blir alltså att *inte* vara västerländsk, och kopplingen till kolonialtiden stärker bilden av ugandierna som agerande i självförsvar.

En viktig del av den här diskursen handlar om innebörden av tecknet ”tolerans”. Mycket av den västerländska kritiken mot Ugandas antigaylagar handlar om att det behövs en större tolerans mot olika levnadssätt. I den ugandiska antigaydiskursen får däremot tolerans en annan, ny innebörd och kommer istället att kopplas samman med respekt för andra staters suveränitet.

[...] we *do* respect the opinions of americans, we respect the opinions of the international community, and as we moves towards passing of this bill you'll see all these views come into the bill and in the end of the day we will have a wonderful piece of legislation that protects the future of our children, walks within international law, that reflects the spirit of tolerance, and respect for one another and understanding for one another. (*TRMS*, 2010)

I would like to discourage the USA government from taking the line that passing this law will “complicate our valued relationship” with the USA as President Obama said. Countries and Societies should relate with each other on the basis of mutual respect and independence in decision making. “Valued relationship” cannot be sustainably maintained by one Society being subservient to another society. There are a myriad acts the societies in the West do that we frown on or even detest. We, however, never comment on those acts or make them preconditions for working with the West. Africans do not seek to impose their views on anybody. We do not want anybody to impose their views on us. (Museveni, 2014-2)

Här blir alltså tolerans synonymt med 'respekt för kulturella skillnader' och 'respekt för andra staters suveränitet och självständighet'. Frågan om tolerans kommer alltså på det här viset inte i första hand att handla om huruvida homosexualitet bör accepteras eller inte av ett samhälle – den frågan fränkopplas den om tolerans och kan istället kopplas samman med diskursen om huruvida homosexualitet är medfött eller om det är ett val. Toleransen blir istället en del av den ugandiska identiteten som innebär att man inte lägger sig i hur andra stater sköter sin inrikespolitik. På det viset blir ugandierna de toleranta och Väst de intoleranta.

Ytterligare en aspekt av hotbilden som målas upp av de homosexuella är att de homosexuella kopplas ihop med en afrikansk elit som finansieras av Väst. Det poängteras gång på gång att HBTQ-grupperna är mycket resursstarka med

förmåga att muta hundratusentals barn och ungdomar att gå med i deras organisationer.

The dependency syndrome has increased to the extent that the elite who should direct the affairs of the country have betrayed the cause of our fore fathers and become spokespersons of Western ways. (Muhanga, 2009)

They include photographers, government official's sons, musicians, cosmetic dealers, bank managers and human rights' activists. (The Rolling Stone, 2010)

We have accessed videos of top citizens enjoying steamy gay sex. (The Rolling Stone, 2010)

Detta konstruerar en bild av de homosexuella som privilegierade: rika och med goda kontakter. Alltså blir de homosexuella inte en utsatt grupp i behov av skydd – de blir en förtryckande grupp med förmåga att utnyttja de svaga i samhället för sina egna syften. Detta förstärker bilden av att det i själva verket är ugandierna som är utsatta för ett hot och att lagar i syfte att motverka den homosexuella och västerländska eliten blir självförsvar.

För att sammanfatta kopplas alltså homosexualitet starkt ihop med Väst och framställs som ett utifrån kommande ont som drabbat det ugandiska samhället. Homosexualiteten blir genom sin koppling till Väst och med västerländsk kolonialism och imperialism en del av ett hot mot den ugandiska kulturen och det traditionella sättet att leva. Homosexualitet kopplas även ihop med en privilegierad elit vilket förstärker bilden av att den vanliga ugandierna är under hot och att motstånd mot detta blir självförsvar.

Utifrån detta tema kan ytterligare två olika analogikedjor utformas där återigen ena är beskrivande för föreställningen om den *homosexuella* och den andra är beskrivande för föreställningen om *ugandierna*.

Analogikedjan för den *homosexuella* antar nu formen: ”homosexuell” – ”icke-afrikansk” – ”väst” – ”elit” – ”nykolonialism” – ”förtryckare” – ”hot”

Analogikedjan för *ugandierna* antar formen: ”ugandier” – ”afrikaner” – ”icke västerländska” – ”toleranta” – ”respektfulla” – ”självständiga” – ”beskyddare”

3.4 Religion och normalitet

Även religion är ett tema som går att urskilja i Ugandas antigaydiskurs. Den ugandiska och afrikanska kulturen kopplas mycket starkt till religionen, där den ugandiska identiteten binds samman med traditionalism och religiositet, och där homosexualitet målas upp som ett hot mot äktenskapet, moralen och religionen.

[A]ny act that is done between people of the same sex is un-Godly. (Muhanga, 2009)

God's law is that homosexuality is sin. (TRMS, 2010)

I am a God-fearing person. I want to make sure that this law is consistent with God's law.
(TRMS, 2010)

[T]his is the focus of the bill – to protect our children! To defend the traditional family!
(TRMS, 2010)

Beskyddet av barnen blir alltså knutet till beskyddet av den traditionella familjen och det traditionella äktenskapet. Detta relateras till att religionen är grund för en syn på kroppen som skapad av Gud, speciellt utformad för vissa syften vilka måste respekteras:

We believe that man was created to marry woman, and as the purpose for which God created us, the purpose of procreation and as the higher purpose that we believe in
(TRMS, 2010)

[I]t would be wrong to punish somebody because of how he was created, disgusting though it may be to us (Museveni, 2014-1)

[L]et me take this opportunity to warn our people publicly about the wrong practices indulged in and promoted by some of the outsiders. One of them is "oral sex". Our youth should reject this because God designed the human being most appropriately for pleasurable, sustainable and healthy sex. Some of the traditional styles are very pleasurable and healthy. The mouth is not engineered for that purpose except kissing.
(Museveni, 2014-1)

Här uttrycks alltså att om homosexualitet vore Guds vilja, och då också en del av hans skapelse, måste detta respekteras oavsett vad man i övrigt anser om homosexualitet. Men det uttrycks även att så inte är fallet utan att människan skapades för att ha ”njutningsfullt, hållbart och hälsosamt sex”, vilket också är en del av det traditionella och inhemska (Museveni, 2014-1). Guds vilja blir ett viktigt argument i rättfärdigandet av uppdelningen av vissa praktiker som ”normala” och andra som ”onormala” eller ”felaktiga” vilket är en av de praktiker som Foucault identifierar som utestängningsmekanismer (Bergström & Boréus, 2012, s. 361). Religionen blir alltså en del av det traditionella och en del av vad det innebär att vara en ugandier. Detta tydliggörs även genom den framträdande roll som ges präster och religiösa ledare när det talas om motståndet mot homosexualitet (Muhanga, 2009) (The Rolling Stone, 2010).

Hela diskursen präglas också av religiösa undertoner där det går att finna paralleller mellan kopplingarna mellan homosexualitet och sjukdom med den framgångsteologi som praktiseras av många väckelsekristna rörelser runt om i världen och som även har stort fäste i Uganda. Sjukdomar ses i den här religiösa diskursen som Guds straff för synder eller svaghet i tron (Huffington Post, 2012). Genom att göra dessa kopplingar mellan homosexualitet och sjukdom, vilket samtligt material vi undersökt gör, impliceras att Gud är missnöjd med de personer som inte följer hans vilja – i det här fallet homosexuella och andra som inte har sex på traditionellt vis. ”Beviset” för missnöjet blir alltså de sjukdomar som påstås komma som en följd av dessa sexuella praktiker. Den religiösa diskursen kan även anas i Museveni's uttalanden där han menar att homosexualitet bör straffas hårt, men att samhället också bör hjälpa de homosexuella att rehabiliteras till samhället vilket har parallellen i kristendomens botgöring och förlåtelse.

Sammanfattningsvis kan alltså ytterligare en påbyggnad göras på ekvivalenskedjorna för *ugandiern* och *den homosexuella*.

Ekvivalenskedjan för den *homosexuella* antar nu formen: ”homosexuell” – ”onormal” – ”äcklig” – ”sjukdomar” – ”syndare” – ”hot”

Ekvivalenskedjan för *ugandiern* antar formen: ”ugandier” – ”traditionell” – ”kristen” – ”normal” – ”hälsosam” – ”förlåtande”

4 Resultat och slutsats

I denna del kommer de slutsatser som formats utifrån analysen sammanfattas och diskuteras, och de olika analogikedjor som presenterats i förgående avsnitt sammanfattas. Först kommer de olika egenskaper som tillskrivs grupperna *homosexuella* samt *ugandiern* presenteras, varefter ett mer djupgående resonemang kommer föras kring resultaten.

Sammantaget de olika analogikedjor som presenterats i analysdelen tillskrivs de homosexuella följande egenskaper:

- Rekryterar barn och svaga
- Sprider sjukdomar/ är sjuk
- Utgör en fara för resterande befolkning
- Är ett hot mot den mänskliga rasen
- Är icke afrikansk
- Tillhör väst och en elit
- Del av nykolonialism
- Är förtryckare
- Ett hot
- Onormal
- Äcklig
- Syndare

Ugandiern får istället kvalitéer som:

- Beskyddare
- Försvarare
- Tillhör den ugandiska familjen
- Är frisk/ hälsosam
- Afrikan
- Icke- västerländsk
- Tolerant
- Respektfull
- Självständig
- Traditionell
- Kristen
- Normal
- Förlåtande

För att återgå till den inledande frågeställningen – hur kan vi då förstå vilken roll antigaydiskursen spelar i formandet av en nationell identitet i Uganda?

Vi kan se hur den rådande diskursen speglar såväl som förstärker de negativa attityder som råder i landet angående homosexualitet, men inom diskursen ryms även ett implicit (samt explicit) skapande av en ugandisk nationalidentitet – ett skapande av hur den ideala ugandiern ska te sig. Detta skapande sker genom det distinktionsförhållande som konstrueras och upprätthålls mellan ugandiern och gruppen homosexuella. De homosexuella blir därmed till en motsatsfigur som resterande befolkning kan identifiera sig mot och från. Detta är ett skapande av ”de andra” – något som möjliggör en gemensam identitet för det ugandiska folket. Därmed kan ur analysen utläsas hur gruppen homosexuella inte enbart blir tillskrivna egenskaper som är direkt förknippade med sexualitet, utan egenskaper som främst ses som motsatta till de egenskaper som värderas i Uganda. Genom att utmåla de homosexuella som exempelvis farliga och intoleranta kan en identitetsformering med motsatta värden ses skapas för ugandiern, vilket i givna exempel innebär en identitetsbild av ugandiern som ofarlig, fredlig och tolerant.

Det går på så vis att utläsa egenskaper och kvalitéer hos den ideala ugandiern enbart utifrån att se på vilka egenskaper som explicit tillskrivs gruppen homosexuella, och därmed tydligt ses som negativa och oönskade. Samtidigt uttrycks i diskursen hur den ugandiska befolkningen känner, tycker och bör agera. Dessa explicita föreställningar spelar också roll i det nationella identitets-skapandet. Därmed kan de implicita egenskaper som tar form i studierna av de explicit uttalade egenskaper för gruppen homosexuella, och de explicita föreställningarna om ugandiern läggas ihop för att på så vis komma fram till den helhetsbild som skapas inom diskursen av den ideala ugandiern.

Den explicita, eller i diskursen direkt uttalade, bilden av ugandiern uppmålas med hjälp av tecken som *beskyddare* och *försvarare* i koppling till *den ugandiska familjen*. Detta visar inte bara på en stark gemensam identitetsbild men även på hur denna bild bör bevaras och skyddas från utomstående och främmande influenser. Samma grunder kan hittas i användningen av tecken som *afrikan* och *kristen* i koppling till tecknet *traditionell*. Den ugandiska befolkningen porträtteras som kraftigt traditionsbunden, och dessa traditioner är starkt bundna till ett gemensamt afrikanskt arv. Det som anses komma någon annanstans ifrån värderas inte lika högt. Värderingar utifrån som på något vis hamnar i konflikt med eller inte ses förenligt med den nationella identiteten får därför en kraftigt negativ innebörd. Det som överensstämmer med det afrikanska, ugandiska och traditionella blir vad som anses ”normalt” och det som hamnar utanför blir till följd av detta ”onormalt”.

Samtidigt kan utläsningar av ugandiern som tolerant och respektfull göras. Men denna tolerans behöver inte vara i förhållande till vad som är främmande och icke-traditionellt inom det egna området. Istället kommer tecknet att betyda 'respekt för kulturella skillnader'. Vad som anses normalt i Väst behöver inte anses vara normalt i Uganda, och tolerans beskrivs i diskursen som just respekt för olika kulturer och normer. Med detta betonas att olika värderingar inte bör påtvingas utomstående kulturer, och att vara respektfull innebär att respekt för olika värderingar och normer inom de olika suveräna staterna. Ugandiern blir därmed

respektfull och tolerant då denna accepterar att homosexualitet kan förekomma öppet i andra delar av världen. Samtidigt framställs Väst som icke-tolerant och respektlös då de inte visar respekt - eller acceptans för de attityder mot homosexualitet som råder i Uganda.

Analysen har visat hur homosexuella blivit utmålade som ett hot mot den resterande befolkningen – den befolkning som anses ”normal”. Genom olika teckenanvändning kan utläsningen av den homosexuella som hot mot den mänskliga rasen göras. Detta stärker den nationella bilden av ugandierna (den icke-homosexuella) som beskyddare och försvarare. Om den homosexuella utgör ett hot mot den fortsatta existensen av den ugandiska befolkningen eller till och med den mänskliga rasen blir det den ideala ugandiernas ansvar att säkerställa den fortsatta existensen. Detta kan ses extra tydligt i de många metaforer och tecken i koppling till krig som funnits genomsyra den undersökta diskursen. Men detta kan även avläsas i teckenföljder som beskriver den homosexuella som ohälsosam, äcklig och framför allt som sjukdomsspridare.

I koppling till detta kan bilden av den ideala ugandierna utläsas som stark, beskyddande och vital. Den ideala ugandierna har som uppgift att försvara och beskydda sin befolkning och dess fortlevnad, men också att bevara afrikanska och ugandiska värderingar och traditioner. Den ideala ugandierna står emot förtryck och influenser från utomafrikanska riktningar. Den är självständig. Men samtidigt framhålls denne som tolerant och respektfull i förhållande till bland annat väst.

Genom antigaydiskursen i Uganda skapas och formas således gruppen homosexuella till vad som kan kallas ”de andra”. Detta fungerar som ett distinktionsförhållande där den nationella identiteten för ugandierna formas. Detta genom de explicita egenskaper som tillskrivs den ugandiska identiteten inom diskursen tillsammans med de implicit, eller indirekt, tillskrivna egenskaper som kan utläsas genom de egenskaper som tillskrives den grupp som blivit definierad som utanför den gemensamma identiteten.

4.1 Avslutande diskussion

Denna undersökning har varit av relativt blygsam omfattning, men med en förhoppning att i någon mån bidra till en ökad förståelse kring fenomenet homofobi och identitet.

Vår ambition med materialurvalet var att skapa en så stor bredd som möjligt med ett litet antal texter för att på så vis uppnå en tillfredsställande nivå av representativitet. Möjligen blev ändå urvalet något snävt – kanske hade representativiteten kunnat förbättras genom inkludering av någon artikel från *The Daily Monitor*, Ugandas näst största dagstidning som till skillnad från *New Vision* inte är statsägd och som därför ibland har en något annorlunda vinkel på olika frågor.

Ett annat problem för representativiteten är att Uganda är ett tvåspråkigt land där viss media är på luganda, vilka vi av översättnings-skäl inte kunnat läsa. En av

Ugandas största tidningar – *Bukedde* – är skriven på luganda och många lokalradiostationer sänder även på luganda. Om diskursen ser annorlunda ut i dessa medier vore det en intressant sak att undersöka närmare. Dock ägs både *Bukedde* och *New Vision* av den ugandiska staten vilket gör det rimligt att anta att innehållet är likartat i de båda tidningarna.

Vi är även medvetna om att vi kommer in i den här diskursen med en annan kulturell förförståelse än den ugandiska. Möjligen ger det oss en fördel att ha ett utifrånperspektiv, men risken finns även att vissa kulturella aspekter går oss förbi och att detta kan innebära en svaghet för analysen.

4.1.1 Förslag på fortsatt forskning

De här frågorna som antigaydiskursen berör – mänskliga rättigheter, suveränitet, imperialism – är på många sätt svåra och känsliga. De har, precis som vi beskrev i inledningen, fått mycket uppmärksamhet i västerländska och svenska medier och fördömts av både regeringar och människorättsorganisationer. Ugandas och Rysslands syn på homosexualitet har kallats ”medeltida” (Dagens Nyheter, 2014). Trots detta fördömande finns fortfarande mycket diskriminering mot HBTQ-personer även i dag, och det var inte länge sedan Sverige och andra västländer hade liknande lagar som den Uganda stiftat (RFSL). Möjligen kan även den västerländska diskursen kring antigaylagarna ses som ett sätt att skapa nationella identiteter, och detta vore en intressant studie att se.

Ytterligare ett sätt att studera fenomenet vidare vore att analysera ett större material och se om samma tendenser står att finna även i övrig ugandisk media. Intressant vore också att studera diskursens utveckling över tid – om diskursen ändrats sedan lagförslaget lades fram 2009 eller om den ändras ytterligare nu efter att lagen trätt i kraft.

5 Referenser

- AHA = The Anti-Homosexuality Act, 2014. [Elektronisk] <http://wp.patheos.com.s3.amazonaws.com/blogs/warrenthrockmorton/files/2014/02/Anti-Homosexuality-Act-2014.pdf> Hämtdatum: 2014-05-14
- Amnesty International, 2013. Making love a crime criminalisation of same-sex conduct in sub-saharan Africa, Amnesty International, International secretariat, United Kingdom
- Amnesty International, 2014. Amnesty International UK's hemsida, "Uganda's anti-homosexuality bill becomes law". [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.amnesty.org.uk/ugandas-anti-homosexuality-bill-becomes-law#.U3NZ2IF_uo8 Hämtdatum: 2014-05-14.
- Bergström, Göran & Kristina Boréus, 2012. "Diskursanalys" i Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3., [utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Dagens Nyheter, 2014. "En skam för Ryssland". Ledare. 2014-01-28. [Elektronisk] <http://www.dn.se/ledare/huvudledare/en-skam-for-ryssland/> Hämtdatum: 2014-05-22.
- Foucault, Michel, 1982. "The subject and power", *Critical Inquiry*, vol. 8, s 777-795.
- Foucault, Michel, 1971. *Diskursens ordning*. Stenhag: Brutus Östlings Bokförlag Symposition.
- Hansen, Lene, 2011. "Poststructuralism" i John Baylis, Steve Smith & Patricia Owens (red.) *Globalization in world politics*. 5 uppl. Oxford: Oxford University Press. s. 166-181.
- Huffington Post – Religion, 2012. "Prosperity Gospel Attracts Many African Christians". [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.huffingtonpost.com/samuel-okocha/prosperity-gospel-attracts-african-christians_b_1837812.html Hämtdatum: 2014-05-22.
- Jørgensen, Marianne Winther & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

- Långström, Niklas, 2014. "Our research at the Karolinska Institute misused and misinterpreted by ugandan president to defend disgraceful anti-homosexuality law". [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.facebook.com/niklas.langstrom.39/posts/10152101902111704>
- Muhanga, Margaret, 2009. "Neo-colonialism fuels homosexuality in Africa". *New vision*. Debattartikel. 2009-10-26. [Elektronisk] <http://www.newvision.co.ug/D/8/459/699133> . Hämtdatum: 2014-05-22.
- Museveni, Yoweri, K. 2014(1). State House of Ugandas hemsida, "President Museveni's statement upon signing the anti-homosexuality bill, 24th February 2014, State House Entebbe". [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.statehouse.go.ug/media/presidential-statements/2014/02/24/president-musevenis-statement-upon-signing-anti-homosexuali> . Hämtdatum: 2014-05-22.
- Museveni, Yoweri, K. 2014(2). State House of Ugandas hemsida, "President Y K Museveni's Response to H.E. Barack Obama's statement on Homosexuality.". [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.statehouse.go.ug/media/presidential-statements/2014/02/22/president-y-k-musevenis-response-he-barack-obamas-statement> . Hämtdatum: 2014-05-22.
- New Vision, 2014. "Uganda scientists turn homosexuality debate around". Pressrelease. 2014-02-15. [Elektronisk] <http://www.newvision.co.ug/news/652594-uganda-scientists-turn-homosexuality-debate-around.html> . Hämtdatum: 2014-05-22.
- Psykologiguiden = Psykologiguidens hemsida. "Psykologilexikon – hjärntvätt" [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.psykologiguiden.se/www/pages/?Lookup=hj%E4rntv%E4tt> Hämtdatum: 2014-05-22.
- RFSL = Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheters hemsida. "Hbt-historia" [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.rfsl.se/?p=413> Hämtdatum: 2014-05-22.
- Russian LGBT Network = Russian LGBT Networks hemsida, "The state дума passed the bill on 'non-traditional sexual relations'". [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.lgbtnet.ru/en/content/state-duma-passed-bill-non-traditional-sexual-relations> Hämtdatum: 2014-05-22.
- TRMS – The Rachel Maddow Show, 2010. "The Interview – David Bahati". MSNBC, 8-9 december. [Elektronisk] <https://www.youtube.com/watch?v=vPBEZmuuPAw> , <https://www.youtube.com/watch?v=ddw4XOjXLnU>, <https://www.youtube.com/watch?v=EM5bxoXVloY> Hämtdatum: 2014-05-22.

The Rolling Stone, 2010. "Hang them; they are after our kids!!". Nyhetsartikel.
2010-10-02. [Elektronisk] <http://www.boxturtlebulletin.com/btb/wp-content/uploads/2010/10/RollingStone2010.09.02HangThem.jpg> Hämtdatum:
2014-05-22.